

Termelésgazdaságtan

Pótlékoló kalkuláció

Feladat

Egy vállalat 3féle terméket gyárt, melynek adatai ...

Erdel János

Közvetlen anyagköltség

	I.	II.	III.
nyers- és alapanyag	120	120	150
vásárolt alkatrész	-	100	-
bérmunkadíj	200	-	-
hulladék értékesítése	-10	-10	-
Közvetlen anyagktg.	310	210	150

Erdel János

Közvetlen költségek összesen

	I.	II.	III.
1. Ktlen. anyag	310	210	150
2. Ktlen. bér	100	100	40
3. Ktlen. bér járulékai	40	40	16
4. Gyártási különktg.	10	-	20
5. Értékesít. különktg.	-	20	-
6. Selejtveszteség	20	-	-
7. Közvetlen ktg.	480	370	226

Erdel János

Pótlékkulcsok (üzemi ált. ktg.-ek)

„A” üzem gépköltség :

$$P_{A,gép} = \frac{162.000}{600 \cdot 4 + 1400 \cdot 7 + 1000 \cdot 4} = 10 Ft / gó$$

„A” üzem egyéb költség :

$$P_{A,egyéb} = \frac{56.400}{600 \cdot 480 + 1400 \cdot 370 + 1000 \cdot 226} = 0,0547 Ft / Ft$$

„B” üzem gépköltség :

$$P_{B,gép} = \frac{79.000}{600 \cdot 6 + 1400 \cdot 8 + 1000 \cdot 1} = 5 Ft / gó$$

„B” üzem egyéb költség :

$$P_{B,egyéb} = \frac{112.800}{600 \cdot 480 + 1400 \cdot 370 + 1000 \cdot 226} = 0,1093 Ft / Ft$$

Erdel János

Üzemi ált. ktg.-ek felosztása

	I.	II.	III.
7. Közvetlen ktg.	480	370	226
8. „A” üzem gépköltség	40	70	40
„A” üzem egyéb ktg.	26,3	20,2	12,4
„B” üzem gépköltség	30	40	5
„B” üzem egyéb ktg.	52,5	40,4	24,7
9. Szűkített önköltség	628,8	540,6	308,1

Erdel János

Üzemi ált. ktg.-ek felosztása

		I.	II.	III.
7.	Kö	480	37	226
8.	„A” üzem átl.költség	40	70	40
	0,1093 Ft/Ft * 480 Ft	26,3	20,2	2,4
	„B” üzem gépkezelés	30	40	5
	„B” üzem egyéb ktg.	52,5	40,4	24,7
9.	Szűkített önköltség	628,8	540,6	308,1

Erdei János

Pótlékkulcsok (Központi ir. ktg.-ei)

Gyáregységi ált. költség:

$$P_{gy\acute{e}regy} = \frac{153.820}{600 \cdot 628,8 + 1400 \cdot 540,6 + 1000 \cdot 308,1} = 0,1066 Ft / Ft$$

Vállalati ált. költség:

$$P_{v\acute{a}ll} = \frac{76.910}{1.442.200} = 0,0533 Ft / Ft$$

Egyéb ált. költség :

$$P_{egy\acute{e}b} = \frac{50.200}{1.442.200} = 0,0348 Ft / Ft$$

Erdei János

Központi ált. ktg.-ek felosztása

		I.	II.	III.
9.	Szűkített önköltség	628,8	540,6	308,1
10.	Gyáregységi ált. ktg.	67,1	57,7	32,9
	Vállalati ált. költség.	33,5	28,8	16,4
11.	Egyéb ált. költség	21,9	18,8	10,7
12.	Teljes önköltség	751,3	645,9	368,1
13.	Ár	820	670	350
14.	Fajlagos nyereség	68,7	24,1	-18,1

Erdei János

Torzítás

	Váll.	I.	II.
Közvetlen anyag	2000	800	1200
Közvetlen bér	200	120	80
Általános ktg. összesen	1000	600	400
Költség összesen	3200	1520	1680
Árbevétel	3400	1500	1900
Nyereség	200	-20	220

Erdei János

Forrás: Ladó L.: Teljesítmények és ráfordítások, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981

Torzítás

	Váll.	I.	II.
Közvetlen anyag	2000	800	1200
Közvetlen bér	200	120	80
Általános ktg. összesen	1000	400	600
Költség összesen	3200	1320	1880
Árbevétel	3400	1500	1900
Nyereség	200	180	20

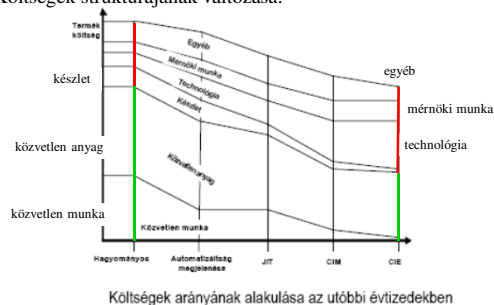
Erdei János

Forrás: Ladó L.: Teljesítmények és ráfordítások, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981

Hagyományos önkltg.-számítás problémái

Költségek struktúrájának változása:

Hagyományos kgt.-számítás problémái

- ✦ Bármilyen vetítési alap használata esetén is többé-kevésbé torzít.
- ✦ A fajlagos nyereség valójában nem ad információt a termékek gazdaságosságáról.
- ✦ Nem határozható meg a tervvel szemben bekövetkezett, vagy a jövőre tervezett termelésösszetétel- és volumenváltozások nyereségkonzekvenciája.

Erdi János

Költség- és nyereségfedezeti számítások

ÁKFN-modell

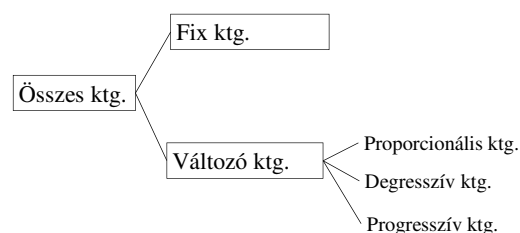
Költség és nyereségfedezeti számítás

- ✦ A termelt mennyiséggel való összefüggés alapján csoportosítja a költségeket.
  - ✦ A termelt mennyiségtől (voluméntól) független, állandó (**fix**, valójában **kvázi fix**) költségek.
  - ✦ A voluméntól függő, annak változásával valamilyen módon együtt **változó** költségek.
- ✦ A kgt.-változás arányától függően megkülönböztetünk:
  - ✦ arányosan változó, **proporcionális** kgt.-et
  - ✦ volumenváltozástól elmaradó, **degresszív** kgt.-et
  - ✦ volumenváltozás arányát meghaladó, **progresszív** kgt.-et

Erdi János

Költségek csoportosítása

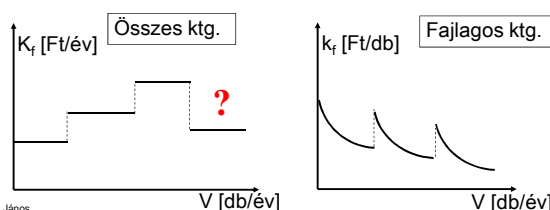

Erdi János

Fix költség

Adott határon belül (kapacitáshatárig) állandó, nem függ a vállalat működésétől. Jellemzően ilyen költségek a vállalat kiépítettségével (a tárgyi, szellemi) kapcsolatos költségek. Pl. az épületek, gépek, szállítási eszközök, stb. amortizációs kgt.-ei, a vállalat irányításának, vezetésének (bér-) kgt.-ei, stb.)

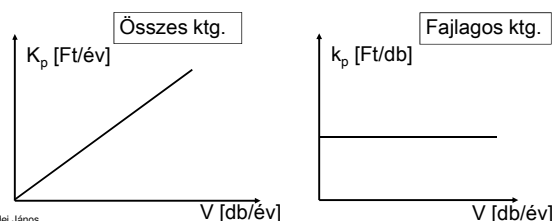

Erdi János

Proporcionális költség

Arányosan követik a termelt mennyiség változását. Jellemzően ilyen költségek a termeléssel, a termékekkel közvetlen kapcsolatban levő költségek, pl. *közvetlen* anyag-, bér- és egyéb költségek.

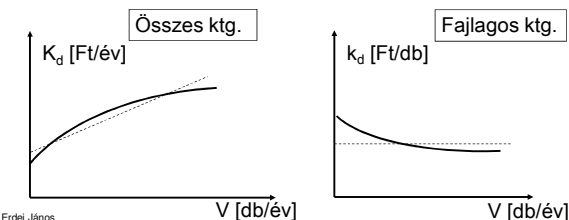

Erdi János

Degresszív költség

A termelt mennyiség változásának arányánál kisebb arányban változik a költség, azaz egységnyi termelésnövekedés (vagy -növekedés) csak pl. 0,75 egységnyi költségváltozást okoz.

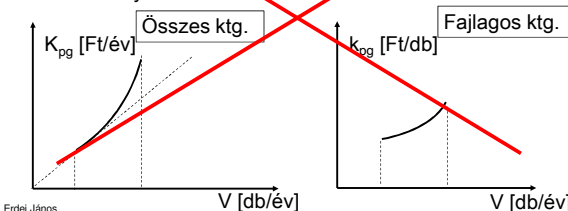

Erdei János

Progresszív költség

A termelt mennyiség változásának arányánál nagyobb arányban változik a költség, azaz egységnyi termelésnövekedés (vagy -növekedés) pl. 1,35 egységnyi költségváltozást okoz. Többnyire valamilyen zavar, túlfeszített működés következménye.

Erdei János

Költségredukció

Feltételezésünk szerint a degresszív költségek sajátos viselkedésének oka, hogy ezen költségek egy része állandó, másik része pedig a termelt mennyiséggel változó költség. Ezért a degresszív költségeket szétbontjuk fix és változó (lineáris viselkedést feltételezve, proporcionális) részre. Ezt az eljárást nevezzük költségredukciónak.

A degresszív költségek szétbontásával kapott fix és proporcionális költségeket redukált költségekként nevezzük.

Jelölésük: K_{fr} és K_{pr}

Az eredetileg is fix ill. proporcionális költségeket K_{fe} és K_{pe} -vel jelöljük.

Erdei János

Költségváltozási tényező

A költségváltozási tényező (δ) valamely költség esetében a proporcionalitás mértékét fejezi ki, azaz 1%-os volumenváltozás hány% költségváltozást okoz a vizsgált költségben.

Fix költségek :	$\delta = 0$
Proporcionális ktg.:	$\delta = 1$
Degresszív ktg.:	$0 < \delta < 1$
Progresszív ktg.:	$\delta > 1$

Erdei János

Költségváltozási tényező szintjei

✦ Elemi szint:

$$\delta_i = \Delta K_{d,i} / \Delta V$$

✦ Költséghelyi (üzemi) szint:

$$\delta_{\bar{u}} = \frac{\sum_{i=1}^r K_{d,i} \cdot \delta_i}{\sum_{i=1}^r K_{d,i}}$$

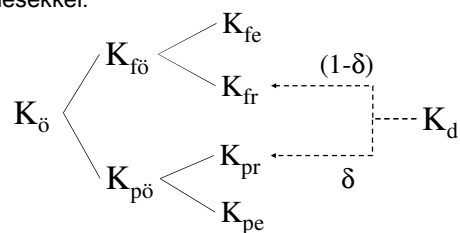
✦ Vállalati szint: $\delta_v = K_{p\bar{o}} / K_{\bar{o}}$

Erdei János

Költségfajták a költségredukció után

Jelölésekkel:

Erdei János

ÁKFN-modell

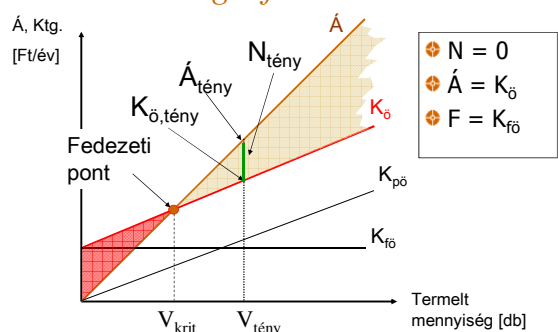
Ár – Költség – Fedezet - Nyereség

ÁKFN komponens	Jelölés	Pl. [mFt/év]
Árbevétel	Á	100
Összes prop. ktg.	- $K_{pö}$	- 40
Fedezet	F	60
Összes fix ktg.	- $K_{fö}$	- 30
Nyereség	N	30

Erdei János

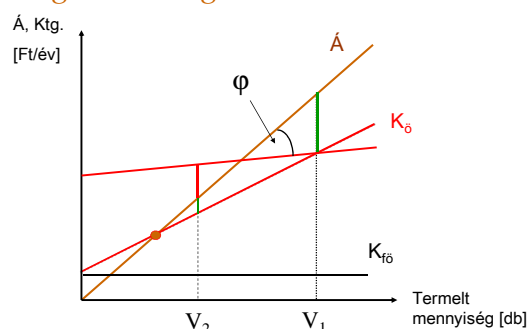
ÁKFN-modell grafikus ábrázolása

Erdei János

Reagálási szög

Erdei János

Az egyes komponensek érzékenysége

$$\Delta \bar{A} \% = \frac{\Delta N}{\bar{A}} \cdot 100 \quad \Delta K_{pö} \% = \frac{\Delta N}{K_{pö}} \cdot 100$$

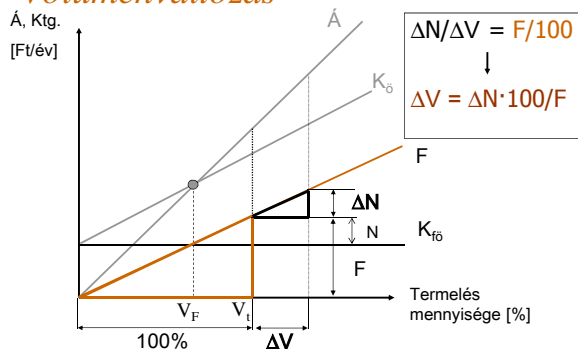
$$\Delta K_{fö} \% = \frac{\Delta N}{K_{fö}} \cdot 100 \quad \Delta V \% = ?$$

A nyereség a fix költségek miatt nem változik arányosan a termelt mennyiséggel, de a fedezet igen.

Erdei János

Volumenváltozás

Erdei János

Szintmutatók

Költségmutatók: $S_{Kx} = \frac{K_x}{\bar{A}} \cdot 100$

ahol K_x lehet: $K_{pö}, K_{fö}, K_{pe}, K_{pr}, K_{fe}, K_{fr}$

Fedezetszint: $S_F = \frac{F}{\bar{A}} \cdot 100$

Nyereségszint: $S_N = \frac{N}{\bar{A}} \cdot 100$

Erdei János

Feladat

- ✦ Három gyárról az alábbi különféle adatok állnak rendelkezésre:

- ✦ „A” gyár:

☒ Árbevétel	5.000 eFt/év
☒ Nyereség	500 eFt/év
☒ Vállalati ktg.vált. tényező	0,6

Erdei János

Feladat folyt.

- ✦ „B” gyár:

☒ Árbevétel	2.000 eFt/év
☒ Összes költség	1.800 eFt/év
☒ Összes fix költség	400 eFt/év

- ✦ „C” gyár:

☒ Árbevétel	3.000 eFt/év
☒ Eredeti proporcionális ktg.	2.000 eFt/év
☒ Nyereség	200 eFt/év
☒ R tényező (=Kpr/Kpe)	10%

Erdei János

Köszönöm a figyelmet!

